

CÖNKLERDEN GÜN IŞIĞINA

Mehmet YARDIMCI*

Anadolu'nun en eski kentlerinden biri olan Zile ve yöresinden elde ettiğimiz 12 önk içinde sayısız, adı gün ışığına çıkmamış halk şairlerinin şiirleri ile bilinen halk şairlerinin şiirleri ile bilinen halk şairlerinin bilinmeyen şiirleri bulunmaktadır.

Bunlar içinde Fevzi, Noksani, Hamdi, Deruni, Hulusi, Ârifoğlu, Cemâli, Haydar, Sefil Ali, Hubbi, Tûrabi ve Sıtkı adına kayıtlı olanlar dikkate değer öncemli şiirlerdir. Bu yazımızda Deruni, Hubbi, Sıtkı ve Tûrabi'ye ait şiirlerden örnekler vereceğiz.

DERUNİ

Zile'de elimize geçen ve özel kitaplığımızda bulunan bir cönkte rastladığımız "1313'te ölmüş olan Derûni'nin aslı Rıza, Sülbü Seyit'ten olup Erbaa'nın Keçeci köyünden Şeyh Mehmet Veli'nin torunudur." İbaresini ile yine başka bir cönkte rastladığımız "Deruni Keçeci Sultanlı'dır." ibaresi Deruni'nin Tokat'a bağlı Erbaa ilçesinin Keçeci köyünden olduğunu belirlemektedir. Pazvand Oğlu Destanı ile bilinen 18. Yüzyıl saz şairi Deruni ile karıştırılmamalıdır.

Cahili camiye imam etseler
Uyup arkasında cemaat olmaz
Kibirli adama üç tuğ verseler
Anda bir merhamet inayet olmaz

Hünerin yok ise meydana çıkma
Kalp evin Kâbedir bir taşın yıkma
Yalancı bed huyun sözüne bakma
Gösterse keramet şefaata olmaz

* İnönü Ü. Eğitim Fak. Öğr. Görevlisi.

Koyma merhameti koyduğün yeter
Kahraman olur da karşında öter
Söz alır asılsız ortaya çıkar
Hayasız âdemde namus ar olmaz
Çingenede olan kalburla clek
Ayda bet çehre eşekte kulak
Bir asilzadeye düşerse dilek
Anlar kemalini chl-i hâr olmaz
Herkesin mecliste dinlenmez sözü
Meydanı irfanda karadır yüzü
Başına vururlar yüz bin topuzu
Eski âdetinden feragat etmez

Bazı âdem vardır her söze uyar
Gözü kördür görmez kulağı duyar
Merkebe vursalar sırmalı eğer
Çeksen özeniği yeğün at olmaz
Kimisi dalkavuk kimisi çengi
Merhametli olur yiğidin kendi
Binde bir bulunur kafanın dengi
Olur olmaz ile ünsiyet olmaz
Derûni'nin kalbi misali derya
Metahın var ise alana söyle
Hasmın kadı ise yardımcın Mevlâ
Ondan gayrısına şikâyet olmaz.

HUBBİ

Zile'nin Kurupınar köyünde dünyaya gelen Hubbi, 1912 yılında Zile merkezine gelip yerleşmiştir. Halen Zile ve Kurupınar köyünde torunları bulunmakta olup dedelerinin şairliğini bilmekte fakat ellerinde şiirleri bulunmadığını söylemektedirler.

şovra : çorba
telleme : üzümün olgunlaşmamış (koruk) şeklinin tuzla karıştırıldıktan sonra elde edilen bir yiyecek
tevriz kabağı : kış kabağı

KAYNAKLAR

- 1- Birer, S.: Türk Toplumunda Yemek Yeme Alışkanlıkları ve Türk Mutfağının Özellikleri. Türk Folk. Araştır. 1984. 15-25 s.
- 2- Besinlerin Bileşimi: Derleme Komitesi, Türkiye Diyetisyenler Derneği Yayın: 1, 2. bsm. Çağ Matbaası, Ankara, 1988.

3- Halıcı, N.: Akdeniz Bölgesi, An Basımevi, Konya, 1983.

4- K.Maraş İli Yıllığı. Kemal Matbaası, Adana, 1973.

5- K. Maraş 65. Yıl Özel Sayısı-Yıl:2, Sayı:2, 1985.

6- K. Maraş Tanıtım Kitapçığı, Dönmez Ofset Basımevi, Ankara, 1988.

7- Kısacık Nizamı: K. Maraş İli'nin Yemek Alışkanlıkları, Yörede Kullanılan Meyveler, Sebzeleer, Otlar, Mutfak Aletleri ve Yemek Tariflerinin Standartlaştırılması. H.Ü. Beslenme ve Diyetetik Programı Mezuniyet Tezi, Ankara, 1986

Zileli âşık Kasım Özfalay'dan aldığım el yazması bir defterde rastladığım ve torunlarının noksan olarak bildiği şiirin tamamını sunuyorum.

Bir şahin uçurdum sizin illere
Emanettir bize İmam Hüseyin
İsmi yâdigârdır dilden dillere
Emanettir bize İmam Hüseyin
Şöyle bir bakışı benzer Ali'ye
Tecellamız vardır Bektaş Veli'ye
Üç yüz yirmi sekiz geldim Zile'ye
Emanettir bize İmam Hüseyin

Nur cemalin kamaştırır gözleri
Şahin şah bakışlım tatlı sözleri
Divanından mahrum etme bizleri
Emanettir bize İmam Hüseyin
Dedesi sılada gözler yolunu
Taramış sevdiğim zülfün telini
İncitmeyin has bahçenin gülünü
Emanettir bize İmam Hüseyin

Hubbi eder nazlı yarın vasfını
Hünkâr Hacı Bektaş Veli neslini
Dört kitaptan haber aldım aslını
Emanettir bize İmam Hüseyin

SITKI

Soyu Malatya'nın Tohma Çayı kenarında Çerme Köyündeki Dede Kargın aşiretinden olan ve Tarsus'un Yenice köyünde dünyaya gelen Sıtkı, ilk gençlik yıllarında Pervane mahlası ile şiirler yazmış daha sonra;

Mahlasım Pervane gözdim bir zaman
Sıtkı mahlasını verdi bir üstad

deyişinde de belirtildiği gibi Sıtkı mahlasını kabullenmiştir. Hayatının son yıllarını Merzifon'da geçirdiği için Merzifonlu Sıtkı diye de tanınan Sıtkı'nın şiirleri Zileli Sıtkı ve Sivaslı Sıtkı ile geniş ölçüde karıştırılmıştır. Hayrettin İvgin tarafından Sıtkı Pervane ve Muhsin Gül tarafından, Sıtkı Baba isimli hakkında iki de kitap yayımlanan bu âşığın kitaplarda yer almamış bazı şiirleri elimizde bulunmakta olup bu şiirlerden biri bölümümüz 1. Mersin Milli Kültür ve Eğitim Sempozyumu'nda gün ışığına çıkarmış bulunmaktayız. Bu yazımızda da bir şiirini sunacağız.

Bugün er ceminden olduk bâdenuş
Kurtulup da gamdan şaz olduk şükür
Yedullah ayetin eyledik menkuş
Mürşit katarına düzüldük şükür
Eriştik tanka kalmadı taklit
Ziyeti şivadan olunduk tahrik
Hamdülillah bulduk imanı tecrit
Saf olduk elinden süzüldük şükür
Mürşidim Haktır da nesli Murtaza
Müminler Mehtisi oldu kul keffa
Mürüvet kalbime oldu müntüflâ
Halis makbul kullardan olduk şükür
Men âref sırrını fehmedip bildik
İkrar verip gönül aynasın sildik
Ferhat olduk vardık dağları deldik
Nesimi misali yüzüldük şükür

Sıtkı kalbimizde kalmadı güman
Evlâdı Mürcel'den tutmuşuz deman
İmanımız Hünkâr âfitap devran
Biat defterine yazıldı şükür

TÜRABİ

Kimi kişilerce Yanyalı olduğu, kimi kişilerce Ankaralı olduğu söylenmekte. Koniça'da da Türabi Baba isimli bir velinin olduğu bilinmektedir.

Zile'de ise çeşitli cönklerde şiirlerine rastlanılmış olup kentte Türabi isimli bir de sokağın bulunuşu Zileli olabileceğini de düşündürmektedir.

Akıl üstümezdé fikrimiz nazır
Her gönülde geçen eri biliriz
Her nerde çağırsak Hak orda hazır
Ziyaret edecek yeri biliriz

Üstümüzden kesme nimeci namı
Cümleyi yarattı ol cömeret kânı
Tarikat babının yolu erkânı
Hazreti Adem'den beri biliriz

Hubiler gafletten yeni uyanır
Müritler şeyhine her dem dayanır
Divanlar bizi beyhude sanır
Ezelden erkânı yolu biliriz

Türabi'yem lâli güher yükümüz
Eynimizde silahımız zırhımız
Alnımız mihrapta yoktur korkumuz
Zara dayanacak yeri biliriz